

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TRẦN PHƯƠNG TRANG

THƠ TÌNH YÊU CỦA Y PHƯƠNG

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN, NĂM 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TRẦN PHƯƠNG TRANG

THƠ TÌNH YÊU CỦA Y PHƯƠNG

Ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 8.22.01.21

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HÓA VÀ VĂN HỌC VIỆT NAM**

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PGS. TS Nguyễn Đức Hạnh

THÁI NGUYÊN, NĂM 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi dưới sự hướng dẫn của PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh. Các kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa được công bố trong bất kì một công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả

Trần Phương Trang

LỜI CẢM ƠN

Bằng sự kính trọng và lòng biết ơn sâu sắc, em xin chân thành cảm ơn PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh – người đã tận tình hướng dẫn và giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện luận văn.

Em cũng xin được bày tỏ lòng cảm ơn tới các thầy cô giáo khoa Ngữ Văn, các thầy cô khoa Sau đại học, các thầy cô trong BGH trường ĐHSP – Đại học Thái nguyên, các thầy cô Viện văn học, các thầy cô trường ĐHSP Hà Nội đã giảng dạy, tạo điều kiện thuận lợi và giúp đỡ em trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Cháu xin được gửi lời cảm ơn tới nhà thơ Y Phương – người đã giúp cháu có được những tư liệu quý báu để nghiên cứu, hoàn thành luận văn.

Cuối cùng, tác giả luận văn xin được gửi lời cảm ơn tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã cổ vũ, động viên, giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả

Trần Phương Trang

MỤC LỤC

Trang

TRANG BÌA PHỤ	
LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
A. MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	5
5. Phương pháp nghiên cứu	6
6. Đóng góp của luận văn	6
7. Cấu trúc của luận văn	6
B. NỘI DUNG	8
Chương 1: THƠ Y PHƯƠNG TRONG NỀN THƠ CÁC DÂN TỘC THIỆU SỐ VIỆT NAM HIỆN ĐẠI	8
1.1. Tiểu sử, sự nghiệp sáng tác và quan điểm nghệ thuật của nhà thơ Y Phương	8
1.1.1. Tiểu sử	8
1.1.2. Sự nghiệp sáng tác	10
1.1.3. Quan điểm nghệ thuật	12
1.2. Thơ Y Phương trong thơ các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại	17
1.2.1. Khái quát về thơ các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại	17
1.2.2. Khái quát về thơ Y Phương	20
1.2.3. Khái quát về thơ tình yêu của Y Phương	26
Chương 2: NHỮNG ĐẶC SẮC Ở PHƯƠNG DIỆN NỘI DUNG TRONG THƠ TÌNH YÊU Y PHƯƠNG	29

2.1. Bức tranh thiên nhiên, bản làng miền núi trong thơ tình yêu Y Phương	29
2.1.1. Bức tranh thiên nhiên, bản làng thơ mộng trong thơ tình yêu Y Phương	29
2.1.2. Bức tranh thiên nhiên hoang sơ, dữ dội trong thơ tình yêu Y Phương	36
2.2. Hình ảnh con người miền núi trong thơ tình yêu Y Phương	39
2.2.1. Con người miền núi trong nỗi nhớ người yêu.....	39
2.2.2. Con người miền núi thủy chung, sẵn sàng vượt qua trở ngại thử thách trong tình yêu	41
2.2.3. Con người miền núi hồn nhiên, mãnh liệt trong tình yêu và tình dục ..	44
2.2.4. Con người miền núi giàu đức hy sinh trong tình yêu	47
2.3. Ý nghĩa triết luận trong thơ tình yêu Y Phương	48
2.3.1. Tình yêu mang lại vẻ đẹp và sức sống kì diệu cho con người.....	48
2.3.2. Vĩ đại nhất trong tình yêu là người phụ nữ.....	51
2.3.3. Sự ngậm ngùi cho tuổi già và tình yêu.....	55
Chương 3: NHỮNG ĐẶC SẮC Ở PHƯƠNG DIỆN HÌNH THỨC NGHỆ THUẬT TRONG THƠ TÌNH YÊU Y PHƯƠNG	58
3.1. Biểu tượng nghệ thuật trong thơ tình yêu Y Phương.....	58
3.2. Ngôn ngữ nghệ thuật trong thơ tình yêu Y Phương.....	66
3.2.1. Các từ loại được ưa thích sử dụng trong thơ tình yêu Y Phương	67
3.2.2. Các biện pháp tu từ được ưa thích sử dụng trong thơ tình yêu Y Phương..	74
3.3. Giọng điệu nghệ thuật trong thơ tình yêu Y Phương.....	82
3.3.1. Giọng điệu ngợi ca tự hào	82
3.3.2. Giọng điệu hoài niệm, tiếc nuối	85
3.3.3. Giọng điệu chiêm nghiệm triết lý	87
C. KẾT LUẬN	91
D. TÀI LIỆU THAM KHẢO	94

A. MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Y Phương là một trong số ít những nhà thơ xuất sắc nhất của thơ các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại nói riêng và cả nền thơ Việt Nam hiện đại nói chung. Bằng tài năng và đam mê sáng tạo của mình, ông luôn nhận được sự đánh giá cao của giới nghiên cứu, phê bình văn học và lớp lớp thế hệ độc giả yêu văn học trong cả nước. Nhà thơ đã được trao tặng nhiều giải thưởng cao quý: Giải A cuộc thi thơ Tạp chí Văn nghệ Quân đội 1984; Giải thưởng loại A của Hội Nhà văn Việt Nam (1987) với tập thơ *Tiếng hát tháng Giêng*; Giải A của hội đồng Văn học dân tộc - Hội Nhà văn Việt Nam với tập thơ *Lời chúc*; Giải B của Ủy ban toàn quốc Liên hiệp các Hội Văn học Nghệ thuật Việt Nam; Giải B của Bộ Quốc phòng (2001) với trường ca *Chín tháng*. Đặc biệt, năm 2007, Y Phương đã vinh dự nhận được giải thưởng Nhà nước về Văn học nghệ thuật; Năm 2010, với tản văn *Tháng Giêng, tháng Giêng một vòng dao quắm*, ông đã được trao tặng giải thưởng của hội Nhà văn Việt Nam. Bởi vậy, việc chọn đề tài *Thơ tình yêu của Y Phương* để thực hiện luận văn Thạc sĩ không chỉ có ý nghĩa lý luận mà còn có ý nghĩa thực tiễn.

1.2. Đã có nhiều bài viết, luận văn, luận án tìm hiểu về thơ Y Phương nói chung những chưa có một nhà nghiên cứu hay một công trình nghiên cứu chuyên biệt nào tìm hiểu về thơ tình yêu của Y Phương. Do đó, công trình nghiên cứu của chúng tôi sẽ “lấp đầy” những “khoảng trống” ấy. Đề tài góp phần nhỏ bé vào việc giải mã những độc đáo, đặc sắc về nội dung và hình thức nghệ thuật trong thơ tình yêu Y Phương nhằm nhận diện và đánh giá đầy đủ, toàn diện hơn về giá trị, sự đóng góp của thơ Y Phương cho thành tựu chung của nền văn học nước nhà.

1.3. Hiện nay, phân môn Văn học dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại đã được biên soạn và giảng dạy tại trường ĐHSP Thái Nguyên ở cấp học sau Đại học. Nếu đề tài được thực hiện thành công thì đây sẽ là tư liệu tham khảo

bổ ích cho công tác giảng dạy, học tập phân môn này nói riêng và cho những ai muốn tìm hiểu sâu hơn về bộ phận thơ Dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại nói chung.

2. Lịch sử vấn đề

Với số lượng tác phẩm đồ sộ, mang đậm bản sắc văn hóa Tày, Y Phương cùng với những “đứa con tinh thần” của ông đã trở thành đối tượng nghiên cứu của đông đảo độc giả và giới nghiên cứu, phê bình văn học trong cả nước. Hiện nay, số lượng các công trình nghiên cứu, đánh giá về Y Phương tương đối nhiều.

Đó là những bài viết được đăng tải trên các tờ báo, tạp chí và chương trình phát thanh truyền hình. Có thể kể đến:

- *Nhà thơ Tày “tự đục đá kê cao quê hương”*, tác giả Lê Thị Bích Hồng, báo Cao Bằng.

- *Nhà thơ Y Phương: Nói như người kinh thì tôi thua*, tác giả Nông Hồng Diệu, báo Tiền Phong.

- *Y Phương “kê cao” thơ Tày hiện đại*, tác giả Nguyễn Thúy Quỳnh, Trang Nhà văn TP HCM.

- *Nhà thơ Y Phương*, tác giả Vũ Bình Lục, Trang Văn hiến Việt Nam.

- *Nhà thơ Y Phương: Nhà văn và bạn đọc không hề có khoảng cách*, tác giả Hoàng Thanh Hương.

- *Thơ Y Phương*, tác giả Nguyễn Sĩ Đại, báo Nhân dân.

- *Thơ tình yêu Y Phương*, tác giả Phạm Quang Trung, Blog cá nhân Phạm Quang Trung.

- *Một nét riêng thơ tình*, tác giả Nguyễn Việt Siêu, báo điện tử Hải Dương.

Lê Thị Bích Hồng với bài viết “*Nhà thơ Tày tự đục đá kê cao quê hương*” đăng trên báo điện tử Cao Bằng đã khẳng định: “*Thơ Y Phương mang khát vọng bảo tồn những giá trị tốt đẹp của văn hóa Tày. Anh tự hào với một bầu khí quyển văn hóa Tày độc đáo vùng núi Cao Bằng để thỏa sức*

sáng tạo. Và dấu viết gì đi nữa thì cảm hứng chủ đạo trong sáng tác của anh vẫn hiện lên sự tiếc nuối những ngày đã xa, sắp rời xa, hoặc sẽ vĩnh viễn mất trong xã hội người Tày” [9].

Nhận xét về giọng điệu thơ Y Phương, Nguyễn Thúy Quỳnh cho rằng: “Sự trải nghiệm cuộc sống, bản lĩnh và niềm tin cùng với tài năng và ý thức nghề nghiệp của nhà thơ đã làm nên trong thơ ông một giọng điệu đa thanh, vừa đầm thắm chất trữ tình vừa hào hùng chất sử thi, vừa hồn nhiên chân chất vừa sâu lắng tâm tư. Điều đó là sự khác biệt rõ nét đối với giọng điệu mạnh mẽ, hào sảng mang đậm chất sử thi, vốn là giọng điệu chủ đạo thể hiện qua lối kể tả chân thực của các nhà thơ thế hệ trước” [24].

Trong lời kết bài viết “**Thơ Y Phương**” đăng trên trang báo Nhân dân, Nguyễn Sĩ Đại khẳng định: “Nhu chiếc ba-lô nọ, những câu thơ bé nhỏ của Y Phương thường đựng những điều rất xa, rất đẹp. Không cần thiết phải bàn đến triển vọng của một cây bút mà tôi thấy cần thiết phải khẳng định một hướng đi được thấy từ Y Phương” [5].

Tại trang blog cá nhân của mình, Phạm Quang Trung đã đưa ra nhận xét về “người tình” trong thơ tình yêu của Y Phương như sau: “Xem ra, người tình trong thơ Y Phương luôn là người tình lý tưởng. Họ không ưa ba hoa, mà trước người tình thường nói ít hoặc nói một cách... khá là áp úng. Chủ yếu là im lặng. Đúng hơn là nói bằng mắt, bằng lòng. Tình yêu kiểu này mang sức nén, nên có dịp là bùng nổ thật ghê gớm” [35].

Ở bài biết “**Một nét riêng thơ tình**”, Nguyễn Việt Siêu đã chỉ ra những nét riêng trong thơ tình yêu của Y Phương: “Tứ thơ không mới. Mà chuyện tình yêu lại vốn "xưa như trái đất". Ấy là chưa kể thơ "nịnh đầm" không khéo rơi vào mòn, xáo, vô duyên. Nhưng ở đây với Y Phương thì không, dường như anh đã vượt qua được những rào cản đó” [28].

Những bài viết kể trên được đăng tải trên các tờ báo, tạp chí và các phương tiện thông tin đại chúng khác. Đó chưa phải là những công trình

ngiên cứu có tính hệ thống sâu sắc nhưng cũng cho chúng ta thấy chân dung Y Phương với những đứa con tinh thần của ông.

Bên cạnh đó, những lời đề từ, lời bạt trong các tập thơ của Y Phương, cũng có một số nhận xét, đánh giá về thơ tình yêu Y Phương nói riêng và thơ Y Phương nói chung:

Trong lời đề từ “**Nhập hồn cùng lên đồng**” ở cuốn “Vũ Khúc Tày”, Lê Thị Bích Hồng nhận xét: “*Đúng là tạo hóa sinh hoa cỏ cho mùa xuân. Trời đã sinh đàn bà để cho đàn ông. Cũng như Y Phương là người sinh ra để yêu, để làm thơ, để ca ngợi vẻ đẹp của đàn bà và tình yêu...Sẽ không lạ sắc màu chủ đạo trong Vũ khúc Tày là màu...yêu...với đầy đủ những gam màu, cung bậc. Tình yêu là bạn đồng hành của nỗi nhớ*” [47; tr 9].

Ở lời bạt tập thơ “Vũ khúc Tày”, Nguyễn Đức Hạnh cũng đã chỉ ra những điểm đặc sắc, khác biệt về tình yêu trong tập thơ tình này với các tập thơ trước đó ở 2 phương diện: Một là “*Triết luận đôi khi ngậm ngùi về tình yêu chứ không chỉ mô tả đắm say về tình yêu*” [47; tr 255]; Hai là: “*Đặc sắc ở một số thủ pháp nghệ thuật yêu thích, quen dùng: Điệp cấu trúc và cách nói tăng cấp hay còn gọi là “bồi thán”*” [47; tr 260].

Đặc biệt, qua tìm hiểu, chúng tôi được biết, hiện nay đã có một số công trình nghiên cứu khoa học về Y Phương:

- Nguyễn Thị Thu Huyền (2009), ***Bản sắc Tày trong thơ Y Phương và Dương Thuấn***, Luận văn Th.s, Đại học Sư phạm Thái Nguyên.

- Sùng Thị Hương (2013), ***Đặc sắc tản văn Y Phương***, Luận văn Th.s, Đại học Sư phạm Thái Nguyên.

Như vậy, thơ tình yêu của Y Phương là một vấn đề độc đáo và đặc sắc. Nhưng qua khảo sát chúng tôi nhận thấy chưa có một công trình nào nghiên cứu một cách chuyên biệt và có hệ thống về đề tài này. Tất cả chỉ mới dừng lại ở những bài viết chung chung, nhỏ lẻ. Thực tế đó đã gợi ý chúng tôi lựa chọn đề tài: “***Thơ tình yêu của Y Phương***” làm đối tượng nghiên cứu của mình.